

Ime vzgojnega programa	Uradni list RS, št.	Sprejeto na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje
(Post)rehabilitacijski praktikum	61/01	44. seja, 5.7.2001

IME PROGRAMA: (POST)REHABILITACIJSKI PRAKTIKUM

VRSTA PROGRAMA: Posebni program vzgoje in izobraževanja za mladostnike s posebnimi potrebami po 13. čl. Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja

I. UVOD

(Post)rehabilitacijski praktikum je posebni program vzgoje in izobraževanja za gibalno ovirane dijake s posebnimi potrebami. Trenutno je edini tovrstni program v Sloveniji, ki ponuja celostno usposabljanje gibalno oviranim mladostnikom, zlasti tistim po poškodbi glave, ki se sicer ne morejo šolati v rednih srednješolskih programih.

Statistika zadnjih desetih let kaže, da je vsako leto določeno število učencev (3-5), ki se ne morejo vpisati v redne srednješolske izobraževalne programe. V te programe se ne morejo vpisati zaradi poškodb (najpogosteje so posledica prometnih nesreč) in zaradi upada nekaterih mentalnih sposobnosti, ki so nižje, kot jih terja izobraževanje v srednji šoli. Ta skupina mladostnikov potrebuje nadaljnje šolanje oz. celostno usposabljanje, vendar pa jim ne moremo ponuditi zanje najprimernejših individualnih programov.

Za dijake, ki so bili po poškodbi glave odpuščeni iz bolnišnice in še vedno potrebujejo t. i. psihosocialno rehabilitacijo, je učenje izjemno pomembno.

Zato potrebujemo nov program za vzgojo in izobraževanje oz. usposabljanje zlasti tistih mladostnikov, ki se bodo odločili za vpis v redne srednješolske programe. Učenci z nižjimi intelektualnimi potenciali bi s šolanjem oz. z usposabljanjem pridobili v svojem razvoju in se usposobili za lastno okupacijo doma, za delo v invalidskih delavnicah, ali se zaposlili v invalidskih društvih in na specializiranih mestih v podjetjih.

Program je kompleksen, kar pomeni, da vsebuje vse rehabilitacijske vidike, usposabljanje in izobraževanje po individualnih izobraževalnih programih.

Program je zasnovan tako, da omogoča individualni program, ki bi bil prirejen glede na sposobnosti, interese in zmožnosti ter perspektivne možnosti za zaposlovanje posameznika. Pri tem je zlasti pomembno, da je program sestavljen iz treh enakovrednih delov.

Prvi del zajema obiskovanje pouka pri tistih predmetih, ki so izbrani iz obstoječih srednješolskih programov s področja nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja.

Sem sodijo tudi predmeti, ki jih dijaki obiskujejo pri t. i. internem izobraževanju. To je sestavljeno iz treh predmetov: matematike, slovenskega jezika ter predmeta spoznavanje naravnega in družbenega okolja.

Drugi del zajema praktično izobraževanje v delavnici, ki je primerno urejena in opremljena. Praktično delo razumemo tako, da so dijaki vključeni v različne projekte, ki jih lahko pomagajo izvajati tudi zunanji izvajalci. Tudi praktično delo je individualizirano, pri čemer upoštevamo motivacijo, fizične in mentalne sposobnosti, smotrnost glede nadaljnjega usposabljanja ali šolanja oz. zaposlovanja.

Tretji del zajema vzgojno področje s prostočasnimi aktivnostmi, pri čemer se dijaki usposablajo za primerno izrabo prostega časa. Poudarjamo zlasti pridobivanje socialnih izkušenj tudi zunaj Zavoda, saj praksa potrjuje, da so zelo pomembne in koristne za mladostnikov razvoj, zlasti če je telesno oz. gibalno oviran. Aktivnosti potekajo zunaj Zavoda in v prostorih, ki jih že uporabljamo. Prostočasne aktivnosti temeljijo zlasti na učenju t. i. socialnih veščin.

To so trije vidiki celostnega usposabljanja mladostnikov, ki lahko traja od treh do največ šestih let oz. toliko časa, dokler je usposabljanje še smiselno. Napredek je seveda majhen in počasen, zato zadovoljive rezultate dosegamo šele po nekaj letih šolanja oz. usposabljanja.

Program smo pričeli izvajati 1. 9. 1999 ter v šolskem letu 2000/2001 poteka že drugo leto kot eksperimentalni program po pogodbi z Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport. Obe leti je prijavljen tudi kot inovacijski projekt. Vanj je vključenih deset dijakov oz. dijakinj, v zadnjih dveh letih pa smo morali zavrnila še 5 kandidatov, ker imamo na voljo samo en oddelek, kar pomeni, da je zanimanje zanj že sedaj veliko. To velja zlasti za učence po kraniocerebralni travmi, ki zaključijo osnovnošolsko obveznost in nimajo nobenih možnosti za nadaljevanje izobraževanja.

II. CILJI, NAČELA IN NALOGE (POST)REHABILITACIJSKEGA PRAKTIKUMA

Program je namenjen dijakom s posebnimi potrebami, ki ne morejo slediti rednim srednješolskim programom oz. v njih ne morejo biti uspešni, ker so zanje prezahtevni.

(Post)rehabilitacijski praktikum jim nudi možnost nadaljevanja vzgojno izobraževalnega procesa v skladu z njihovimi individualnimi psihofizičnimi zmožnostmi; v nasprotnem primeru bi bil za njih ta proces zaključen.

1. CILJI PROGRAMA

1.1 SPLOŠNI CILJI

Splošni cilji programa so:

- ❖ povečevanje možnosti za morebitno kasnejšo vključitev v redne srednješolske programe in druge oblike izobraževanja;
- ❖ usposabljanje kot način za povečevanje zaposlitvenih možnosti;
- ❖ razvijanje novih oblik vzgoje, izobraževanja in delovnega usposabljanja za dijake, ki se sicer ne morejo vpisati v redne srednješolske programe;
- ❖ podaljševanje psihosocialne rehabilitacije po možganski travmi in drugih telesnih poškodbah;
- ❖ razvijanje novega programa vzgoje, izobraževanja in usposabljanja, ki na kompleksen in interdisciplinaren način rešuje probleme s šolanjem in z zaposlovanjem pri tistih dijakih, ki se zaradi fizične in/ali mentalne oviranosti ne morejo vključevati v obstoječe programe.

2. NAČELA PROGRAMA

Pri izvajanju programa upoštevamo načela vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki so zapisana v obstoječi šolski zakonodaji, zlasti pa poudarjamo sledeča načela:

- ❖ priprava in izvedba individualnih programov vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- ❖ zagotavljanje optimalnega posameznikovega razvoja;
- ❖ načelo individualizacije;
- ❖ načelo celovitosti obravnave;
- ❖ načelo interdisciplinarnega pristopa;
- ❖ uveljavljanje možnosti izbire pri izobraževanju;
- ❖ zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje;
- ❖ vzgajanje za medsebojno strpnost in solidarnost.

3. NALOGE PROGRAMA

3.1. IZOBRAŽEVANJE

Dijaki obiskujejo izobraževalni program, ki ponuja temeljne učne vsebine posameznih predmetov iz rednih srednješolskih programov, ki jih izvaja Zavod, obogatene z izbirnimi znanji, ki izhajajo iz tradicije kritične pedagogike, pri čemer mislimo zlasti na pismenost (*literacy*). V ta sklop sodijo tudi prilagojene športne aktivnosti.

3.2. DELOVNE IZKUŠNJE

Delo v delavnici poteka pod nadzorom delovnega inštruktorja ter likovnega pedagoga, v pomoč pa je tudi spremljevalec. Konkretno delovno usposabljanje ima elemente socialnega ter modelnega učenja, kar je zelo pomembno pri izbiranju kadrov. Končni izdelki v delavnici so seveda konkretni rezultati dela, ki se mu dijaki privajajo več let.

3.3 SOCIALNE IZKUŠNJE

Socialne izkušnje so zelo pomemben vidik šolanja oz. usposabljanja gibalno oviranih dijakov, ki živijo v Zavodu že od malega ali pa se po travmi oz. nesreči še niso dokončno spoprijeli z novim načinom življenja. Pomanjkanje socialnih izkušenj ter marginalizacija sta ključna dejavnika, zaradi katerih smo zelo pozorni prav na socialne izkušnje zunaj Zavoda, saj tudi te vplivajo na oblikovanje osebnosti. Ob tem upoštevamo, načrtno razvijamo in krepimo dijakova pozitivna, močna področja. Pridobivanje socialnih izkušenj je kajpak neločljivo vgrajeno v vseh področjih našega programa, vendar jih na tem mestu izpostavljam kot eno od nalog, ki se je posebej lotevamo z vzgojnim delom.

III. VSEBINE IN OBLIKE DELA

Program smo v eksperimentalni fazi evalvirali in dopolnjevali. V nadaljevanju bomo opisali le tiste dejavnike, ki smo jih razvili in ohranili, kar pomeni, da lahko dodamo še nove elemente, če bo potrebno.

Vsebinsko program obsega tri bistvene dele: teoretično izobraževanje, praktično izobraževanje in vzgojno delo.

Za vsakega dijaka se pripravi individualiziran program usposabljanja, v katerem se opredeli vsebine in oblike dela na posameznih področjih ter časovno razporeditev izvajanja programa.

Vsi dijaki so glede na svoje individualne potrebe vključeni tudi v zdravstvene, terapevtske in druge strokovne obravnave, ki pa jih posebej ne opisujemo. (Zdravstvene programe plačuje Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.)

1. TEORETIČNO IZOBRAŽEVANJE

Cilji teoretičnega izobraževanja, ki se deli na dva dela (redni, vendar prilagojeni, individualizirani srednješolski programi oz. deli programov ter t. i. interno izobraževanje), so:

1. funkcionalno izobraževanje;
2. priprava na vpis v redne srednješolske programe;
3. priprava na nadaljevanje šolanja v srednješolskih programih;
4. usposabljanje za zaposlitev;
5. razvijanje mentalnih potencialov;
6. razvijanje samostojnosti in učnih navad;
7. bogatenje obstoječega znanja;
8. psihosocialna rehabilitacija po travmi;
9. dvig motivacije za učenje in izobraževanje;
10. kvalitetno preživljanje časa;
11. pridobivanje športnih znanj.

A) Obiskovanje srednješolskih programov

Glede na pripravljene individualne programe posamezni dijaki obiskujejo pouk pri tistih predmetih, ki jih v skladu z njihovimi zmožnostmi izberejo iz obstoječih nižjih in srednjih poklicnih ter strokovno-teoretičnih programov v Srednji šoli Zavoda za usposabljanje invalidne mladine Kamnik.

Glede na izkušnje moramo upoštevati dejstvo, da je mišljenje dijakov, ki se vpisujejo v ta program, izrazito konkretno, da sta raba in razumevanje abstraktnih pojmov zelo omejena, da težko ločijo bistveno od nebistvenega, da počasneje dojemajo dogajanje v okolju, da se težje prilagajajo novim razmeram in potrebujejo določen čas, da presežejo začetno apatijo in nemotiviranost.

Če dijaki obiskujejo predmete v rednih srednješolskih programih, so vsebine določene z učnimi načrti. Lahko so prilagojene njihovim zmožnostim, kar velja tudi za preverjanje in ocenjevanje znanja. Pouk spremljajo toliko časa, dokler morejo izpolnjevati zahteve določenega predmeta.

B) Interno izobraževanje

Dijaki, ki ne morejo slediti predmetom v rednih programih, obiskujejo pouk posebej. V ta sklop so zajeti predmeti: matematika, slovenski jezik in predmet spoznavanje naravnega in družbenega okolja, ki združuje naravoslovna in družboslovna znanja. Gre za posebej prilagojen program izobraževanja, poudarek je na vsebinah, ki imajo zlasti praktični pomen in uporabno vrednost v vsakdanjem življenju. Sem uvrščamo

tudi prilagojene športno-rekreativne aktivnosti v okviru športne vzgoje, ki se izvaja dve uri tedensko.

Teoretični del usposabljanja poteka vsakodnevno, dve oziroma največ tri šolske ure.

Pri nobenem izmed naštetih predmetov ni moč oblikovati programa kot celote za daljše časovno obdobje, pač pa mora program zajeti individualni plan za posameznega učenca. Pri »internem« izobraževanju je potrebno še v večji meri upoštevati dejstvo, da mišljenje mladostnikov, vključenih v tovrstno obliko usposabljanja, ostaja pretežno na konkretnem nivoju, da sta razumevanje in raba abstraktnih pojmov omejena, da težko ločijo bistveno od nebistvenega, da samo dogajanje v okolju dojemajo počasneje, da se težje prilagajajo novo nastalim razmeram in imajo še vrsto drugih težav.

MATEMATIKA

Glede na to, da so pri dijakih po poškodbi glave pogosti večji ali kompleksnejši izpadi funkcij na različnih področjih (groba in fina motorika, razumevanje, senzorična integracija, lateralizacija oz. stranskost, orientacija v prostoru in času, pomnjenje, pozornost itd.), je zanje smiselno izbirati in oblikovati vsebine, ki se vklapljajo v kontekst podaljšane rehabilitacije.

Pouk matematike se prilagodi kognitivnim zmožnostim dijaka in njegovemu nadaljnjemu usposabljanju (izbira se med tremi pristopi poučevanja za: dosego osnovnih elementov matematične pismenosti; ponovno osvajanje temeljnih znanj matematike; osvajanje elementov matematike, ki jih je dijak sposoben obvladati.)

Uresničujejo cilje in vsebine učnega načrta za predmet matematika za osnovno, poklicno, strokovno, srednjo šolo in gimnazijo ter osnovno šolo s prilagojenim programom. Vsebine se prilagodijo glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir oziroma motenj posameznega dijaka.

SLOVENSKI JEZIK

Osnovno vodilo pri tem predmetu so pristopi in metode dela, s pomočjo katerih dijake opremimo, da lahko aktivno poslušajo, ustno artikulirajo sporočila, berejo z razumevanjem, širijo besednjak, ter smiselno pišejo in upoštevajo osnovna slovnična in pravopisna pravila, samostojno opravljajo poštno in bančne storitve, so neodvisni pri nakupovanju in pri uporabi javnih prevozov in podobno. Naš cilj je torej funkcionalna pismenost.

Pri urah slovenskega jezika dijaki uresničujejo le tiste cilje, ki imajo uporabno vrednost v vsakdanjem življenju. Ob tem pa tudi vzpostavljajo estetski odnos do ustne besede in se seznanjajo s kulturno dediščino.

Uresničujejo cilje in vsebine učnega načrta za predmet slovenskega jezika za osnovno, poklicno, strokovno, srednjo šolo in gimnazijo ter osnovno šolo s prilagojenim programom. Vsebine in cilji se prilagodijo glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir oziroma motenj posameznega dijaka.

SPOZNAVANJE NARAVNEGA IN DRUŽBENEGA OKOLJA

Predmet »Spoznavanje naravnega in družbenega okolja« zaokroža vsebine, zajete s polja družboslovnih in naravoslovnih znanj, ki se med seboj prepletajo. Tudi pri tem predmetu dijaki spoznavajo najsplošnejše družbene in naravne pojave.

S temi znanji želimo dijakom predvsem dvigniti nivo splošne poučenosti in jih usmerjati od spoznavnih oz. reproduktivnih oblik mišljenja k ustvarjalnim oz. produktivnim oblikam mišljenja ter h kritičnemu mišljenju.

Pri predmetu »Spoznavanje naravnega in družbenega okolja« upoštevajo cilje in vsebine družboslovnih in naravoslovnih znanj, ki so v učnih načrtih za osnovno, poklicno, strokovno, srednjo šolo in gimnazijo ter osnovno šolo s prilagojenim programom. Vsebine se prilagodijo glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir oziroma motenj.

2. PRAKTIČNO IZOBRAŽEVANJE

Cilji praktičnega izobraževanja so:

- ❖ pridobivanje praktičnih znanj;
- ❖ vzbujanje zanimanja za praktično delo;
- ❖ seznanjanje z različnimi vrstami materialov in ustreznim orodjem;
- ❖ seznanjanje z različnimi tehnikami dela;
- ❖ razvijanje ročnih spretnosti, natančnosti pri delu, vztrajnosti in samostojnosti;
- ❖ oblikovanje smisla za reševanje praktičnih delovnih nalog;
- ❖ pridobivanje delovnih navad;
- ❖ varovanje inventarja, posebno delovnih sredstev in strojev;
- ❖ varstvo pri delu;
- ❖ ustrezno vrednotenje dela;
- ❖ spoznavanje likovnih izrazil in njihova samostojna raba;
- ❖ razvijanje interesa za likovne dejavnosti; oblikovanje meril za vrednotenje umetniških stvaritev;
- ❖ vključitev v enostaven delovni proces;
- ❖ usposabljanje za zaposlitev.

Naloge praktičnega izobraževanja si sledijo v logičnem zaporedju ob upoštevanju individualnega učnega načrta vsakega posameznega dijaka.

Vsebine praktičnega izobraževanja:

1. obdelava papirja, tkanin in izdelkov iz različnih vrvic;
2. obdelava stekla: barvanje stekla, tiffany tehnika obdelave stekla, izdelava vitraža;
3. obdelava in oblikovanje gline in njej podobnih materialov;
4. ročna in strojna obdelava lesa;
5. ročna in strojna obdelava kovin;
6. lepila in lepljenje;
7. delo z računalnikom;
8. delo z zunanjimi sodelavci;
9. enostavni proizvodni procesi, ki potekajo v delavnici Zavoda;
10. varstvo pri delu.

Ad 1 OBDELAVA PAPIRJA, TKANIN IN IZDELKOV IZ VRVIC

- ❖ spoznavanje papirja in tkanin;
- ❖ postopki ročne obdelave papirja in tkanin;
- ❖ izdelava praktičnega izdelka iz papirja in tkanin.

Ad 2 OBDELAVA STEKLA. BARVANJE STEKLA, TIFFANY TEHNIKA OBDELAVE STEKLA, IZDELAVA VITRAŽA

- ❖ spoznavanje stekla;
- ❖ izdelava slik na steklu, izdelava slik v tiffany tehniki, izdelava vitraža.

Ad 3 OBDELAVA IN OBLIKOVANJE GLINE IN PODOBNIH MATERIALOV

- ❖ spoznavanje gline;
- ❖ načini obdelave;
- ❖ praktično delo z glino.

Ad 4 ROČNA IN STROJNA OBDELAVA LESA

- ❖ spoznavanje lesa;
- ❖ uporaba lesa;
- ❖ ročna obdelave lesa;
- ❖ strojna obdelave lesa;
- ❖ praktično delo z lesom.

Ad 5 ROČNA IN STROJNA OBDELAVA KOVIN

- ❖ spoznavanje kovin;
- ❖ ročna in strojna obdelave kovin;
- ❖ praktični izdelki iz kovin.

Ad 6 LEPILA IN LEPLJENJE

- ❖ spoznavanje lepil;
- ❖ praktična uporaba lepil.

Ad 7 DELO Z RAČUNALNIKOM

- ❖ spoznavanje programov;
- ❖ odpiranje datotek;
- ❖ vnos podatkov;
- ❖ oblikovanje enostavnih besedil.

Ad 8 DELO Z ZUNANJIMI SODELAVCI (lončar, rezbar, tkalec, slikar, kipar ipd.)

Ad 9 ENOSTAVNA PROIZVODNA DELA (montažna dela: sestavljanje, razstavljanje ipd.)

Ad 10 VARSTVO PRI DELU

- ❖ pravila za varno delo;
- ❖ ekologija;
- ❖ požarna varnost;
- ❖ varna uporaba električne energije.

Izdelki in storitve, ki se opravljajo v okviru praktičnega dela, imajo praktično vrednost, kot samostojni izdelki ali sestavni deli drugih izdelkov ali storitev. Praktično delo se izvaja v večjih ali manjših skupinah ali individualno. Za vsakega dijaka se izdelata individualni program, glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir oziroma motenj, interese in možnosti zaposlitve.

Uspešno vključevanje v enostavno proizvodno delo je končni cilj vsakega dijaka, ki je vključen v program.

S praktičnim delom se v procesu praktičnega izobraževanja tesno povezuje likovno snovanje. Program dela je individualiziran, prilagojen psihofizičnemu razvoju posameznikov. Vsebine izhajajo iz učnih načrtov za predmet likovna vzgoja za osnovne šole in šole s prilagojenim programom ter iz učnih načrtov za predmet likovno snovanje za poklicno srednjo šolo in gimnazijo. V okviru likovnega izražanja izvajamo tudi likovno terapijo. Vaje likovne terapije omogočajo lažje odkrivanje individualnih značilnosti posameznika, tako je likovna terapija v pomoč pri postavljanju ciljev za individualizirani program, v prvi vrsti pa seveda koristi posamezniku na nekaterih področjih življenjskega delovanja in dolgoročno ustreza splošnim ciljem (Post)rehabilitacijskega praktikuma.

3. VZGOJNO DELO

Fizično oz. gibalno ovirani dijaki, zlasti tisti po poškodbi glave, potrebujejo poseben pristop, ker v večini primerov niso sposobni v celoti slediti zahtevam vzgojno izobraževalnega procesa oziroma se srečujejo v procesu osvajanja vzgojno izobraževalnih vsebin z določenimi težavami.

Najpogostejše in najznačilnejše so težave kot posledica:

- ❖ različnih vrst in stopenj telesne in gibalne oviranosti;
- ❖ odstopanj pri grobi in fini motoriki;
- ❖ motene pozornosti;
- ❖ razkoraka med potenciali in hotenji;
- ❖ nezmožnosti hitrega prilagajanja zahtevam okolja;
- ❖ pomanjkanja emocionalne kontrole (impulzivnost, lepljivost ...);
- ❖ skromnejše senzorične integracije;
- ❖ upočasnjene govorno jezikovnega razvoja;
- ❖ slabše orientacije;
- ❖ učne neuspešnosti.

Cilji vzgojnega dela so:

- ❖ celosten, uravnotežen razvoj posameznika kot preddispozicija osebnostne rasti;
- ❖ dvig ravni motivacije za sodelovanje;
- ❖ mobilizacija osebnostnih potencialov, osebnostni razvoj;
- ❖ razvijanje mehanizmov, ki varujejo pred regresijo;
- ❖ pridobivanje socialnih veščin, socializacija;
- ❖ priprava na uspešno premagovanje potencialnih ovir in preprek, s katerimi se bo dijak spopadal na svoji življenjski poti;
- ❖ razvijanje komunikacije v skupini;
- ❖ ustreznejše izražanje čustev, čustvena sprejetost;
- ❖ pozitivna samopodoba, samovrednotenje in samospoštovanje;
- ❖ učenje za neodvisno življenje in delo;
- ❖ kvalitetno preživljanje prostega časa.

Vzgojno področje zajema dijakov prosti čas. To je čas po teoretičnem in praktičnem usposabljanju. Delimo ga na neusmerjen in usmerjen prosti čas.

V neusmerjenem prostem času dijaki prevzemajo pobudo in mobilizirajo vse sile in razpoložljiva sredstva za doseganje zastavljenih ciljev. Vzgojiteljeva vloga v tem kontekstu je pasivna. Vzgojitelj le bdi nad potekom aktivnosti in intervenira samo v primeru, ko je izzvan.

K usmerjenemu prostemu času sodijo vse tiste aktivnosti, ki jih načrtuje vzgojitelj in pri katerih odigra aktivno vlogo v smislu mentorja, demonstratorja, načrtovalca, povezovalca, animatorja ipd. Cilj delovanja je vnaprej določen. Dejaven in motiviran posameznik lahko na podlagi udeležbe v načrtovani dejavnosti aktivira svoje

potenciala in se uspešno razvija ter habitira do meja možnega. Poudarek je torej na aktivnem preživljanju prostega časa ter pridobivanju socialnih spretnosti in praktičnih znanj, ki prispevajo k razvoju posameznikovega interesnega področja ter njegove samostojnosti in neodvisnosti.

Posebej poudarjamo pridobivanje socialnih izkušenj, zlasti tistih, ki si jih dijaki v programu (Post)rehabilitacijski praktikum pridobijo zunaj Zavoda (tabori, vikendi, ekskurzije ...).

Za vsak razvoj in napredek je nujna dobra klima. V našem primeru je to ozračje v skupini. Pomembno je, da so posamezniki sprejeti enakovredno, edinstveno in z ljubeznijo. Z občutkom varnosti premagujejo strah in spregovorijo o svojih čustvenih stanjih.

Pomembna je tudi struktura skupine, ki imitira družino. Stalna prisotnost moškega in ženskega lika kot usmerjevalca (v našem primeru prevzemata ti vlogi vzgojitelj in spremljevalec) bistveno vpliva na dijakova doživljanja. Tako lahko začutijo razumevanje, toplino, podporo pri razreševanju konfliktov in premagovanju ovir, potrebo po telesnem stiku (rokovanje, objem, drobne pozornosti), da so sprejeti takšni, kakršni so. Ob tem je pomembno vzgojiteljevo in spremljevalčevo kontinuirano delo na sebi. Porajajoče se dileme izpostavljata in razrešujeta na rednih supervizijskih srečanjih.

Izredno pomembno je tudi delo po ustaljenem redu, saj se dijakom tako olajša pot k ustrezni percepciji prostora in časa. Postopoma postajajo vse bolj gotovi vase in krepijo pozitivno samopodobo. V praksi to pomeni, da je vsak posameznik zmožen glasno povedati, kaj želi, kaj čuti, kaj zmore. Pot k omenjenim ciljem nas vodi preko vsakodnevnih treningov komunikacije in vključevanja v različne aktivnosti znotraj skupine, v zavodu in širši okolici.

Vse medosebne interakcije znotraj skupine temeljijo na zaupanju. Vzgojitelj zaupa dijaku realizacijo tistih aktivnosti, za katere presodi, da jih je sposoben izpeljati. S tem pridobi tudi njegovo zaupanje. Vseskozi mora paziti in spretno presoati, kdaj in na kakšen način posredovati komentarje, vzpodbude ali druge konstruktivne povratne informacije. Dijakovih problemov se loteva tako, da ga vzpodbuja k aktivnem delovanju ter k boljšemu socialnemu prilagajanju (tudi upoštevanje pravil). Ključnega pomena je, da osmisli vsako dejavnost, vsako pot, ki vodi k nekemu cilju. Dijaki namreč vseskozi sprašujejo, zakaj je to zanje dobro, kakšen smisel imajo določene aktivnosti, v kolikšni meri jim utegnejo koristiti. Kljub takšnemu pristopu in načinu obravnave pa občasno vendarle prihaja do napetosti znotraj skupine, saj si dijaki zaradi pomanjkanja samokontrole izmenjujejo sodbe o sogovornikih, ki presegajo prag sprejemljivega in so »kritizerske«. V takšni situaciji potrebujejo prizadeti posamezniki veliko podpore, saj se jim v hipu lahko zamajejo temelji večmesečnega dela na sebi.

Vzgojitelj nudi dijakom možnost individualnih pogovorov, po potrebi pa poiščejo pomoč tudi pri drugih strokovnih delavcih (psihologu, socialni delavki itd.). Pomembne so tudi skupinske izkušnje. Izjemno pa je ob tem pomembno timsko delo, kjer se tako strokovnost kot tudi individualne izkušnje povezujejo v poenoten in celovit pristop.

V vzgojno delo se vpleta tudi vloga spremljevalcev, ki se aktivno vključujejo v dnevne aktivnosti in posameznim dijakom, ki tovrstno pomoč potrebujejo, omogočajo nemoteno obiskovanje potrebnih terapij in izpolnjevanje obveznosti v vzgojno-izobraževalnem programu. Nudijo jim fizično pomoč pri vseh aktivnostih, kjer je to potrebno, pri aktivnostih v prostem času, pa tudi kakšen prijateljski namig ali vzpodbudno besedo.

Posebno mesto v okviru aktivnega preživljanja prostega časa namenjamo projektnim oblikam dela (npr. projekt neodvisnega življenja v Semiču, samostojna priprava jedi, tematski večeri...). Projekti so tematsko pestri in časovno prožni. Vsebine črpamo iz širšega konteksta družboslovnih in naravoslovnih področij, pri tem pa upoštevamo želje in interese mladostnikov. Obravnavane teme so multimedijsko podprte. V projekte vključujemo zunanje sodelavce, strokovno usposobljene za posredovanje ustreznih znanj in veščin.

IV. PRAVILA ŽIVLJENJA IN DELA (POST)REHABILITACIJSKEGA PRAKTIKUMA

Pravila življenja in dela (Post)rehabilitacijskega praktikuma so ista kot v Zavodu in jih morajo upoštevati vsi dijaki, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalno delo in usposabljanje. »Pravila bivanja v Domu« so bila sprejeta na svetu zavoda ter so objavljena v posebni knjižici.

Dijaki niso vključeni le v našete izobraževalne, praktične in vzgojne programe dela, ampak tudi v zdravstvene, rehabilitacijske in terapevtske obravnave, ki so v pristojnosti zdravstvene službe in so zapisane v individualnih načrtih.

V. IZVEDBENA ORGANIZACIJA PROGRAMA

Dijaki, ki so vključeni v program (Post)rehabilitacijski praktikum, lahko bivajo v Zavodu ali pa se dnevno vključujejo v programe, sicer pa bivajo doma. Njihov urnik je prilagojen urniku dela v domu, šoli in zdravstveni službi. Program poteka z upoštevanjem šolskega koledarja za srednje šole.

Za vsakega dijaka se pripravi individualno prilagojen program z urnikom, v katerem se opredeli, ali gre za individualne ali skupinske oblike dela. Urnik zajema dejavnosti z vseh področij: teoretično izobraževanje, vzgojno delo, praktično izobraževanje v delavnici ter druge strokovne obravnave s področja zdravstva, fizioterapije, psihološke obravnave itd.

Teoretično in praktično izobraževanje v delavnici traja za posameznega dijaka skupno povprečno šest do sedem pedagoških ur na dan (vključno z odmori), tedenska obremenitev pa je dvaintrideset pedagoških ur.

VI. STROKOVNI SODELAVCI

Skupina ima vzgojitelja, ki mu pomaga spremljevalec. Praktično delo v delavnici vodi mentor oz. delovni inštruktor, s katerim sodeluje likovni terapevt. Nekateri dijaki imajo osebne spremljevalca. Učitelji so redni sodelavci, zaposleni na srednji šoli, interni pouk pa vodijo učitelji matematike, slovenskega jezika, športne vzgoje, specialni pedagog in psiholog. Zdravstvene, terapevtske in druge strokovne obravnave vodijo zdravnik, fizioterapevti, delovni terapevti, logopedi, medicinske sestre, negovalke, socialna delavka, psiholog.

Poleg naštetih strokovnih delavcev pri izvajanju programa sodelujejo še zunanji sodelavci.

VII. NORMATIVI ZA DELO (POST)REHABILITACIJSKEGA PRAKTIKUMA

Standardi so prilagojeni formalnim standardom na osnovi Odredbe o normativih in standardih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Za izvedbo dela v enem oddelku, v katerem so najmanj štiri in največ osem dijakov, so zaposleni trije delavci (učitelj praktičnega pouka – delovni inštruktor, vzgojitelj, spremljevalec), vsi drugi so sodelavci, ki so zaposleni v Zavodu in delujejo hkrati na drugih področjih.

7. 1. MATERIALNI POGOJI ZA IZVEDBO PROGRAMA

Za izvajanje izobraževalnega programa ima Zavod učilnico s prilagojenimi učnimi mesti in enakimi standardi opremljenosti kot za redne šolske programe.

Za področje praktičnega dela ima delavnico, ki je primerno urejena in opremljena s prilagojenimi orodji, posebnimi rehabilitacijskimi in komunikacijskimi pripomočki ter tehnologijo in potrebnimi materiali.

V delavnici je zagotovljena sledeča oprema:

- ❖ osem ustrezno prilagojenih delovnih mest;
- ❖ dodatni pult za zahtevnejša dela (žebljanje, žaganje, brušenje ipd.);
- ❖ omare za shranjevanje materialov in izdelkov;
- ❖ komplet skupnega orodja in naprav;
- ❖ osem kompletov ročnega orodja;
- ❖ različni materiali: papir, steklo, les, kovina, glina, različne barve, laki, lepila;
- ❖ računalnik z vso potrebno opremo;
- ❖ skladiščni prostor;
- ❖ prostor za shranjevanje barv, lakov, lepil;
- ❖ sredstva za varstvo pri delu;
- ❖ strokovna literatura.

Za izvajanje vzgojnega dela je na voljo možnost bivanja in uporabe zavodskih prostorov ter taborjenje, letovanje, zimovanje, aktivno preživljanje vikendov, obiskovanje kulturnih in športnih prireditev, ogledi sejemske prireditev, ekskurzije ipd.

7. 2. KADROVSKI POGOJI

❖ teoretično izobraževanje

- V posebnem »internem izobraževanju« izvajajo izobraževanje učitelji predmetov slovenski jezik, matematika, spoznavanje naravnega in družbenega okolja, športna vzgoja, ki morajo izpolnjevati enake pogoje kot učitelji v ostalih srednješolskih programih – zahtevana je VII. stopnja izobrazbe ustrezne smeri in pridobljena defektološka dokvalifikacija smeri FIBO, določene vsebine pri predmetu

spoznavanje naravnega in družbenega okolja pa lahko poučujeta tudi tudi profesor defektologije smer FIBO in psiholog.

Svoje delo dopolnjujejo ob ostalih obveznostih v drugih srednješolskih programih. Za interni del izobraževanja predvidevamo tedensko slovenski jezik 2 uri, matematika 2 uri, spoznavanje naravnega in družbenega okolja 3 ure in športna vzgoja 2 uri.

- Vključuje se spremljevalec (najmanj eden na skupino), zahtevana je V. stopnja izobrazbe.

❖ **praktično izobraževanje**

- Vodi ga učitelj praktičnega pouka – delovni inštruktor, zanj se predvideva najmanj V. stopnja izobrazbe. Delo opravlja polni delovni čas (po normativu – 25 ur) za eno skupino.
- Po urah se vključuje učitelj likovnega pouka – tedensko 5 ur ter občasno učitelj glasbenega pouka – 1 uro tedensko. Za oba se zahteva VII. stopnja izobrazbe ustrezne smeri in defektološka dokvalifikacija smeri FIBO.
- Spremljevalec – sodeluje isti kot v ostalih delih programa.
- Za posamezne projekte se k sodelovanju pritegne tudi zunanje sodelavce.

❖ **vzgojno delo**

- Opravlja ga vzgojitelj, zahtevana je VII. stopnja izobrazbe (možni smeri: profesor defektologije DP – FIBO ali univerzitetni diplomirani socialni pedagog s pridobljeno defektološko dokvalifikacijo smeri FIBO) – poln delovni čas. Upošteva se normativ za zaposlovanje vzgojiteljev po Odredbi o normativih in standardih – na eno vzgojno skupino gibalno oviranih, ki šteje 12 mladostnikov, sta predvidena dva vzgojitelja.
- Spremljevalec – sodeluje isti kot v ostalih delih programa.

7. 3. KADROVSKE POTREBE ZA ENO SKUPINO PROGRAMA (POST)REHABILITACIJSKI PRAKTIKUM

❖ **Za polni delovni čas**

- 1 vzgojitelj
- 1 učitelj praktičnega pouka – delovni inštruktor
- 1 spremljevalec (najmanj)

❖ **Dopolnjevanje po urah**

Učitelj slovenskega jezika – 2 uri, učitelj matematike – 2 uri, učitelj predmeta spoznavanje naravnega in družbenega okolja – 3 ure, učitelj likovnega pouka – 5 ur, učitelj športne vzgoje – 2 uri, učitelj glasbenega pouka – 1 ura.

7. 4. TEDENSKA OBVEZNOST DELAVCEV

Tedenska obveznost delavcev je usklajena z odredbo o normativih in znaša:

- ❖ učitelj praktičnega pouka - 25 ur učne obveznosti;
- ❖ vzgojitelj - 30 ur vzgojnega dela;
- ❖ spremljevalec - 40 ur delovne obveznosti.

7. 5. VELIKOST SKUPINE

Skupina šteje od štiri do največ osem dijakov za teoretično in praktično izobraževalnje ter za vzgojno delo.

VIII. NAPOTITEV V PROGRAM

Pogoj za napotitev v program je zaključena osnovnošolska obveznost. Dijake usmeri v program komisija za usmerjanje v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in po Pravilniku o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir in motenj.

V program se praviloma vpisujejo dijaki, za katere se na osnovi predhodnega pregleda ugotovi, da zaradi narave bolezni oziroma poškodbe glave ne morejo biti uspešno v rednih srednješolskih programih. Strokovna skupina za vsakega dijaka izdelava individualiziran program, redno spremlja njegovo uspešnost ter odloča, koliko časa bo vključen v program.

8. 1. NAPREDOVANJE V PROGRAMU

Ko se dijaki vključijo v program, jih strokovna skupina spremlja. Pričakujemo, da bodo napredovali in osvajali program po stopnjah oz. skladno z individualnimi načrti, kar pomeni, da napredovanje ni nujno vezano na šolsko leto. Pri posameznih predmetih iz srednješolskih programov bodo napredovali po letih, tako kot drugi dijaki, pri vzgojnem in praktičnem delu pa po individualno načrtovanih stopnjah zahtevnosti, ki niso nujno vezane na šolsko leto.

Šolsko leto se za posameznega dijaka po potrebi lahko tudi podaljša v drugo leto, če strokovna skupina ugotovi, da zaradi določenih razlogov dijak ni mogel redno opravljati šolskih obveznosti.

V šoli dijakovo znanje vrednotimo in ocenjujemo na način, ki velja za posamezni predmet, način ocenjevanja in preverjanja je prilagojen posebnim potrebam dijaka. Ocenjevanje in vrednotenje napredka na vzgojnem področju je opisno, medtem ko pri praktičnem izobraževanju uporabljamo portfolio, kamor shranjujemo izdelke vsakega dijaka.

V program naj bi bil dijak vključen povprečno tri leta, največ šest let, najmanj pa toliko, kolikor časa bi bilo smiselno, o čemer bi odločala strokovna skupina Zavoda.

Ko dijak zaključi program, ne more nadaljevati usposabljanja. Ob zaključku Zavod vsakemu dijaku izda potrdilo o zaključenem usposabljanju. V njem je navedeno, na katerem praktičnem področju se je dijak usposobil.

IX. SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE PROGRAMA

9. 1. OSREDNJA DOKUMENTACIJA PROGRAMA

- ❖ letni delovni načrt;
- ❖ evidence;
- ❖ vzgojni načrti;
- ❖ učni načrti;
- ❖ osebna mapa dijaka;
- ❖ celostni individualni načrti;
- ❖ multimedijaska kronika programa;
- ❖ opazovanja;
- ❖ poročila;
- ❖ dnevnik dela;
- ❖ redovalnica.

9. 2. DRUGA DOKUMENTACIJA

- ❖ projektna mapa dijaka;
- ❖ seznam dijakov;
- ❖ seznam interesentov za program.

X. DRUGO

Program spremlja strokovna skupina, ki se srečuje redno dvakrat mesečno ali po potrebi. O svojem delu vodi dnevnik, v katerem so zapisana poročila s sestankov. Vsako trimesečje organizira redna srečanja s starši dijakov, ki so vključeni v program, poleg tega pa daje predloge strokovni skupini Zavoda glede morebitne prekinitve usposabljanja. Redno sodeluje tudi z društvi, v katera so dijaki vključeni. Ob zaključku usposabljanja napiše poročilo o usposabljanju.

O delu programa nastaja obsežna dokumentacija, ki je shranjena v arhivu.

MATEMATIKA

Predlog vsebin pri tem predmetu je tale

PISANJE ŠTEVIL DO 1.000.000:

- ❖ prepoznavajo števila in jih pravilno zapišejo;
- ❖ med seboj jih primerjajo po velikosti;
- ❖ osvojijo količinske predstave.

PREDHODNIK IN NASLEDNIK:

- ❖ naučijo se ustreznega razvrščanja;
- ❖ določajo velikostne odnose.

SEŠTEVANJE IN ODŠTEVANJE:

- ❖ utrjujejo seštevanje in odštevanje do 1.000.000;
- ❖ urijo se v doslednosti pri podpisovanju števil.

POŠTEVANKA:

- ❖ utrjujejo poštevanke.

MNOŽENJE Z ENOMESTNIMI ŠTEVILI:

- ❖ utrjujejo postopek pisnega množenja;
- ❖ urijo se v doslednosti pri podpisovanju števil.

MNOŽENJE Z VEČMESTNIMI ŠTEVILI:

- ❖ utrjujejo postopek pisnega množenja večmestnih števil;
- ❖ urijo se v doslednosti pri podpisovanju števil.

VEČKRATNIKI ŠTEVIL:

- ❖ spoznajo večkratnike števil;
- ❖ uporabljajo jih v različnih zvezah.

PISNO DELJENJE Z ENOMESTNIM DELITELJEM:

- ❖ utrjujejo postopek pisnega deljenja;
- ❖ urijo se v doslednosti pri podpisovanju števil.

PISNO DELJENJE Z VEČMESTNIM DELITELJEM:

- ❖ utrjujejo postopek pisnega deljenja;
- ❖ urijo se v doslednosti pri podpisovanju števil.

MERE IN MERJENJE:

- ❖ seznanijo se z merskimi količinami in enotami ter merskimi instrumenti;
- ❖ opravijo samostojne meritve.

GEOMETRIJSKI LIKI:

- ❖ spoznajo geometrijske like in jih poimenujejo;
- ❖ s ploščicami se grede igro razlik;
- ❖ geometrijske like načrtujejo.

OBSEG:

- ❖ osvojijo pojem obsega;
- ❖ obseg lika izmerijo;
- ❖ znajo ga izračunati s pomočjo matematičnega obrazca.

PLOŠČINA:

- ❖ osvojijo pojem ploščine;
- ❖ velikost ploščine ugotavljajo s polaganjem ploščic;
- ❖ znajo jo izračunati s pomočjo matematičnega obrazca.

GEOMETRIJSKA TELESA:

- ❖ ob opazovanju izbranih modelov osvojijo pojme: telo, ploskev, rob, oglišče itn;
- ❖ geometrijska telesa načrtujejo.

PROSTORNINA:

- ❖ osvojijo pojem prostornine;
- ❖ opravijo preizkus z vodo in posodami različnih oblik ter velikosti;
- ❖ znajo jo izračunati s pomočjo matematičnega obrazca.

RAVNINA, PREMICA, DALJICA, POLTRAK:

- ❖ osvojijo navedene pojme;
- ❖ znajo narisati in označiti;
- ❖ naučijo se pravilne uporabe geometrijskih pripomočkov za načrtovanje.

VZPOREDNOST IN PRAVOKOTNOST:

- ❖ osvojijo navedena pojma;
- ❖ znajo narisati in ustrezno označiti;
- ❖ pravilno uporabljajo geometrijske pripomočke za načrtovanje.

SEŠTEVANJE IN ODŠTEVANJE DALJIC:

- ❖ znajo narisati in ustrezno označiti daljico;
- ❖ znajo narisati in ustrezno označiti vsoto in razliko dveh daljic;

- ❖ pravilno uporabljajo geometrijske pripomočke za načrtovanje.

DELI CELOTE:

- ❖ seznanijo se z deli celote;
- ❖ osvojijo matematični pojem - ulomek;
- ❖ poimenujejo in razlikujejo števec, imenovalec in ulomkovo črto.

SEŠTEVANJE IN ODŠTEVANJE ULOMKOV:

- ❖ znajo ponazoriti ulomke na številski premici;
- ❖ osvojijo pravilo za seštevanje in odštevanje ulomkov.

MNOŽENJE IN DELJENJE ULOMKOV:

- ❖ osvojijo pravilo za množenje in deljenje ulomkov;
- ❖ ulomke znajo okrajšati.

DECIMALNI ZAPIS DESETIŠKIH ULOMKOV:

- ❖ znajo definirati desetiški ulomek;
- ❖ znajo razširjati ulomke na desetiške;
- ❖ osvojijo zapis z decimalno vejico.

SEŠTEVANJE, ODŠTEVANJE DECIMALNIH ŠTEVIL

MNOŽENJE IN DELJENJE DECIMALNIH ŠTEVIL

TEKSTNE NALOGE

IPD.

SLOVENSKI JEZIK

Možne vsebine pri tem predmetu so lahko:

RAZVRŠČANJE PODATKOV (abecedni vrstni red):

- ❖ uvidijo pomen razvrščanja podatkov;
- ❖ seznanijo se z delom v knjižnici, v arhivu itn.

BRANJE BESEDILA:

- ❖ utrjujejo tiho branje z razumevanjem;
- ❖ utrjujejo glasno branje s poudarkom na dinamiki.

PREPISOVANJE BESEDILA:

- ❖ prepisujejo čitljivo;
- ❖ pozorni so na morebitne napake pri prepisovanju.

BONTON:

- ❖ seznanijo se s pravili lepega vedenja.

O KNJIGI:

- ❖ seznanijo se z uporabno in estetsko vrednostjo;
- ❖ oblikujejo ustrezen odnos do bralne kulture in varovanja naše kulturne dediščine.

VELIKA ZAČETNICA:

- ❖ seznanijo se z različnimi vidiki pravilne rabe velike začetnice;
- ❖ pridobljeno znanje utrjujejo (narek).

ZLOGI:

- ❖ pravilno zlogujejo besede;
- ❖ iz zlogov tvorijo nove besede.

POVED:

- ❖ sestavljajo povedi;
- ❖ dodajajo jim ustrezna ločila;
- ❖ povedi pretvarjajo (iz pripovedne v nikalno, v vprašalno itn.).

ČRKI V IN L:

- ❖ spoznajo, da se nekatere črke drugače izgovarjajo, če so zapisane pred samoglasnikom ali soglasnikom.

OPIS IN ORIS:

- ❖ oblikujejo smiselne stavke glede na vsebino slikovnega gradiva;
- ❖ postopoma vključujejo v opis tudi lastna občutenja.

PREMI GOVOR:

- ❖ seznanijo se s premim govorom in pravilno rabo;
- ❖ označujejo ga v prirejenem besedilu.

JEZIKI SVETA:

- ❖ spoznajo različne države, kulturo in jezik;
- ❖ seznanijo se z različnimi metodami učenja tujih jezikov;
- ❖ izdelajo osebni slovarček.

SLOVENSKA NAREČJA:

- ❖ prepoznavajo različna narečja in ugotavljajo izvorna področja;
- ❖ analizirajo narečne posebnosti;
- ❖ preizkusijo se v branju narečnih besedil.

IZPOLNJEVANJE TISKOVIN:

- ❖ naučijo se pravilno izpolnjevati različne tiskovine.

ŽIVLJENJEPIS, PROŠNJA, VABILO, OBVESTILO:

- ❖ osvojijo osnove pisanja življenjepisa, prošnje, vabila, obvestila.

STAVČNI ČLENI:

- ❖ seznanijo se s stavčnimi členi;
- ❖ znajo jih poiskati in ustrezno označiti v pripravljenih besedilih.

BESEDNE VRSTE:

- ❖ seznanijo se z besednimi vrstami;
- ❖ znajo poiskati in ustrezno označiti v prirejenih besedilih.

SPOZNAVANJE NARAVNEGA IN DRUŽBENEGA OKOLJA

Možne vsebine pri tem predmetu so lahko:

SAM SVOJ MOJSTER:

- ❖ seznanitev z različnimi drobnimi opravili;
- ❖ spoznati priročna orodja;
- ❖ pravilna uporaba orodij.

PROMETNI ZNAKI IN PREDPISI:

- ❖ spoznati prometne znake in predpise;
- ❖ seznaniti se s prometnimi prekrški in kaznovalno politiko;
- ❖ poudarek na varnosti v prometu.

ORIENTACIJA:

- ❖ seznanitev z načini orientiranja v naravi;
- ❖ orientacija s pomočjo kompasa;
- ❖ orientiranje na zemljevidu.

VRT:

- ❖ spoznati pomen vrta in vrtnih rastlin;
- ❖ načini obdelave in vrtna orodja;
- ❖ spoznavanje semen in sadik ter setvenega koledarja;
- ❖ zelenjava je ključ do zdrave prehrane.

ONESNAŽEVANJE:

- ❖ spoznati vzroke za onesnaževanje okolja;
- ❖ spoznati pojme: kisli dež, ekološka zavest, odpadne surovine itn.;
- ❖ iskanje primernih rešitev za varovanje našega bližnjega okoliša.

ENERGIJA:

- ❖ razširjanje in poglobljanje znanj s področja proizvodnje energije in energetskih virov.

ŽIVALSKI SVET:

- ❖ izpostavljanje razlik med naravnim in umetnim okoljem;
- ❖ raziskovanje živalskega sveta;
- ❖ oblikovanje ustreznega odnosa do živali.

POŠTA IN BANKA:

- ❖ поблиže spoznati vlogo in pomen poštnih in bančnih storitev.

NAŠ PLANET:

- ❖ spoznati kakšna je zgradba našega planeta;
- ❖ potresi in vulkani;
- ❖ kamnine in minerali;
- ❖ preperevanje;
- ❖ vodovje (oceani, vodovje na kopnem, ledeniki);
- ❖ vreme in podnebje (vroči in mrzli kraji, ujme, podnebni pasovi).

GIBANJE:

- ❖ gibanje v prostoru;
- ❖ reagiranje (reakcijski časi, primerjave itn.);
- ❖ plazenje, hoja in tek, skakanje, plavanje, jadranje in lebdenje, reaktivni pogon).

SVETLOBA:

- ❖ svetloba in sence;
- ❖ odboj svetlobe;
- ❖ zlomljeni in krivi svetlobni snopi;
- ❖ leče;
- ❖ svetloba in vid;
- ❖ iluzije;
- ❖ laserska svetloba.

DRUGE VSEBINE (z možnostjo stopnjevanja zahtevnosti glede na individualne zmožnosti dijakov):

- ❖ toplota in mraz, gibanje, svetloba;
- ❖ človek kot del narave;
- ❖ celica, tkiva, sistemi;
- ❖ zgradba človekovega telesa;
- ❖ ekologija, organizmi in okolje;
- ❖ pregled osnovnih spoznanj iz fizike;
- ❖ pred karto sveta in domače pokrajine;
- ❖ najpomembnejši zgodovinski dogodki in aktualni dogodki.